

Марија Клеут и Радмила Гикић Петровић

МОЈА ЖИВОТНА ПРИЧА

Професорка емеришус Новосадској универзитишеџа, историцарка књижевности, анџолоџицарка и библиоџрафкиња др Марија Клеутџ (Беоџрад, 1943), својим научним џумачењем срџске и јужнословенске усмене књижевности, џерманославистицких историцживања, али и срџске књижевности 18. и 19. века, џосебно џредвуковској џериода, џрађанске џоезије, Вуковој дела, џе Раџичевићевој и Змајевој џесништива – џосџавила је нове историцживачке стицандарге, захваџајући велику и комџлексну џрађу, објављену и рукоџисну, увек у складу са креџањима у савременој науци, нашој и стираној.

Објавила је џоред остџалих и књије: Иван Сењанин у срџскохрваџским усменим џесмама (1987), Из Вукове сенке (2012), Лирско-еџске народне џесме (2013), Реликвије из стиарине: оџледи о срџским еџским народним џесмама (2016), а џосебно историцчемо џено дуџоџодишње историцживање за наручиоцем Ерланџенској рукоџиса (2015). Приредџила је џеџи анџолоџија за еџицију „Десеџи векова срџске књижевности”. Објавила је више

од две стиџине научних радова и џреко двадесетџи џеџи моноџрафија и џриређених књија. Као џрофесор и декан дала је значајан доџринос развоју и најреџику Филозофској факултетиша у Новом Саду.

Посебним издањима и оџширним џрилозима у часоџисима џрофесорка Клеутџ сврџтала се у ред историцкних срџских библиоџрафа.

Радмила Гикић Петровић: За џочетишак разџовора, било би занимљиво да нам кажети како је џроџицицало Ваше деџињство. Рођени стие у Беоџраду, џе да Вас џиџамо, до које џодине уназад доџиру Ваша сеђања?

Марија Клеут: Имала сам три године када сам се с мајком преселила у Нови Сад, три и по године када ми је отац (инж. Никола Клеут, атлетичар, учесник Олимпијаде 1936) погинуо на радном месту. Београда се из тих година не сеђам, наравно, не сеђам се ни свог оца. По причама моје мајке и тетке (Софије Дамјанов), они су у окупираном Београду помало гладовали, живећи од оног што су им успели дотурити из Новог Сада моја бака и мој деда (Десанка – Милица и Васа Јелић). Прича о мом имену изгледа овако. Мој отац је рекао да треба да се зовем Милица, јер их Јелићи хране и додао горко да он и не зна шта је с његовом мајком Маријом, у селу Медак у Лици (био је рат и све везе су покидане). Моја предузимљива мајка отишла је сама и пријавила ме под именом Марија, а надимак ми је дала тетка. Иако нисам питана, хтела бих да кажем нешто о тој својој баки Марији. Она је

изродила шесторо деце, четири сина и две кћери, и сви су били школовани; обе моје личке тетке биле су учитељице, са завршеном учитељском школом у Госпићу, а Марија је била неписмена и успешно се опирала свим послератним алфаветским курсевима.

Одговарам на питање. Најранија сећања допиру ми до куће у Улици Јована Скерлића, где смо живели моји баба и деда, тетка, два ујака, моја мајка и ја. Не знам како смо сви успели да се сместимо, али знам да су ме успављивали ујаци бећарским песмама (које сам много доцније налазила у рукописним песмарицама грађанског песништва). Сећам се калдрме у Скерлићевој, која је уништена, а исту такву сам видела у Халеу, сачувану; сећам се мале бубњаре и мириса печених кестена на почетку улице, и деде како ме придржава по замрзнутом путу и говори: „Ајде, пиле моје!” Сећам се још много чега, али највише тога да сам пресељење с мајком у Улицу Милоша Бајића, у стан где и сада живим, доживела као прогон из раја. Неколико пута сам побегла кришом из Бајићеве у Скерлићеву.

Р. Г. П.: *Школовање сће насћавили у Новом Саду...*

М. К.: Свеколико школовање, од забавишта до преткрај студија, обавила сам у Новом Саду. Новосаграђена Основна школа „Ђорђе Натошевић” била је за нас ђаке, када смо се преселили из зграде у којој је данас Гимназија „Исидора Секулић”, прави рај, са много ваннаставних секција и посвећеним професорима. Од свега помињем само секцију за ликовно и литерарну секцију. Вођени смо на ликовне изложбе и у Београд. Дуго сам после и сама обилазила изло-

жбе. Штампали смо у оближњем „Форуму” лист, у коме ми је објављен први литерарни рад. Прелазак у Гимназију „Јован Јовановић Змај” био је у почетку мало разочарење, јер није било ни много секција, ни толико слободе и весеља. Имали смо добре и прилично строге професоре, и литерарну секцију, и одлазили смо на Трибину младих. Без икакве посебне сопствене заслуге похађала сам две добре школе.

Р. Г. П.: *Своју мајку, гечју докћорку, изузећно посвећену свом послу, често помињете, она Вам је, вероватно, била животићи ослонац.*

М. К.: Моја мајка, примаријус др Ружа Клеут Јелић, са својих тридесет година била је лекарка и остала је удовица с једним дететом (моја маленкост). Била је изузетно посвећена деци и бринула се о мени на свој начин, стално растрзана између посла и детета. У сасвим раном узрасту трпела сам због њених одсуствања – у Новом Саду било је три лекара и дежурала је сваку трећу ноћ и шест месеци провела у Загребу на специјализацији (клиника „Ребро”). Тако сам морала да се осамосталим и ослоним на фамилију. Никада није ишла на родитељске састанке, а једном када је то учинила – боље да није. Професор српског жалио се на том састанку да је требало да прочитамо *Рај и мир* или *Ану Карењину*, а неки нису прочитали ништа, па се моја мајка уплела питањем: „Како или? Треба да прочитају оба романа.” Разред је хтео да ме се одрекне. Захвална сам мајци што никад није рекла да се жртвовала за мене и што ми је остављала велику слободу (према нормама ондашњег, сада давног времена).

Р. Г. П.: *Студирали сте југословенску књижевност, иако је у Новом Саду. Како сте баш тај факултет изабрали?*

М. К.: Морам да направим мали увод, а затим да кажем нешто што није баш педагошки. Када је моја генерација, рођени 1943, прispела на студије, никаквих услова за упис није било. Студентата је било мало, јер се деца 1943. нису рађала, а оно што се родило поумирало је у ратним страхотама. Могла сам да студирам шта сам хтела. Медицина је била једна од опција, све док нисам схватила да одговорност за туђи живот и саучествовање у болу пацијентата не могу да прихватим. Сувише сам све то гледала из близине: бригу моје мајке за свако дете, бол за онима које није могла спасити. Техничко-технолошке науке нису ме посебно привлачиле, а право сам сматрала бирократским, претерано нормираним, са слабом границом између правде и права. Будући да сам много читала – шта да радиш кад град замре после десет сати увече, није још постојао телевизијски програм? – изабрала сам најлакши пут (линију најмањег отпора), студије књижевности.

Р. Г. П.: *А зашто сте после друге године ишли на студије у Београд?*

М. К.: На новосадском Филозофском факултету било ми је добро и занимљиво. Предавао нам је проф. Драгиша Живковић, строго *ex cathedra*; тада млади доцент др Милорад Живанчевић, свезналица и полиглота, предавао нам је све „непокривене” предмете (средњовековну књижевност, дубровачку књижевност, доцније полски језик и књижевност, и свој матични предмет, хрватску књижевност), а др Владан Недић долазио је

из Београда и држао наставу из народне књижевности. Тада ме је упознао мој омиљени професор (и омиљени професор многих генерација), Владан Недић, приметивши мој писмени рад. Највеће одступање од знања стечених у гимназији била су предавања др Милке Ивић и др Павла Ивића; они су нам открили лингвистику и широко поље језика, а дотад смо учили и сматрали незанимљивом граматику српског језика. Међутим, иако ме нико није ни увредио, ни терао са Филозофског факултета у Новом Саду, сматрала сам да треба студирати на више факултета и уписала сам се на Филолошки факултет у Београду, и ту се прекинула моја линија мањег отпора. Морала сам да полажем три испита разлике (ни данас ми није јасно зашто и немачки језик, који сам положила у Новом Саду), колеге студенти били су амбициознији, а професори захтевнији; радила сам много више, а ретко добијала похвале. На истој години студија била сам са Ђорђијем Вуковићем, Благојем Јастребићем и Чедомиром Мирковићем, који су помало објављивали и учествовали на трибинама. Ја ни свој први рад не бих објавила да професор Миодраг Поповић (наш омиљени Поп) није инсистирао.

Р. Г. П.: *Са двадесет четири године сте дипломирали у Београду, и већ у октобру иочели да радите у гимназији. Каква су Ваша сећања на то време, да ли, можда, виђате неке од својих ђака и данас, али – и своје студенте?*

М. К.: Те две године у гимназији, коју сам и сама похађала, биле су баш добар период мога живота. Својим некадашњим професорима постала сам колегиница и то ми је грдно импоновало. Мало сам

се дружила, а мало држала наставу ученицима који су били четири, пет или шест година млађи од мене. Неоптерећена законима и прописима, доносила сам на часове песме које нису биле у наставном програму; волели су Драинца и Винавера. Због Винавера могла сам остати без тог хонорарног посла, јер је још увек био забрањена неспоменица, али ја тога нисам била свесна. Не знам да ли су ме те две генерације које сам извела на велику матуру волеле (тачније, није моје да се хвалим), али су ме слушале; ниједног инцидента није било (ако се изузме један ученик и истовремено комшија који је агресивно изразио жељу да види моју диплому); водила сам их на изложбу Ван Гога у Београд и све здраве и на броју вратила у Нови Сад. Данас ме све што читам и слушам о инцидентима у школама бескрајно расту жује. Да се не мисли да су моје идиличне успомене повезане само са гимназијом: у исто време радила сам на краткотрајним заменама у Школи ученика у привреди, Школи „Ђорђе Зличич“, Школи за милиционере и Економској школи, и све је било у реду. Моји некадашњи ђаци и студенти разишли су се по белом свету (као ракова деца), али с многима се срећем: на годишњицама матуре, на књижевним вечерима и у књижарама, неки ми шаљу или доносе своје књиге, или поздраве по својим ђацима кад они постану моји студенти, неки ме проналазе на Фејсбуку. Сем најмлађих, сви остали чланови Одсека за српску књижевност били су моји студенти, а и студенти многих филолошких одсека Филозофског факултета на постдипломским студијама. Желела бих да верујем да знају да сам желела да их храбрим и подстичем кад им је било потребно. Разумљиво је што многи

од њих данас немају времена да се друже са старом професорком, али с неким се виђам или чујем, покушавам да помогнем саветом, позајмицом књига или понуђеним раменом за плакање. Избегавам да помињем имена из страха да ћу неко заборавити, али чиним један изузетак. Књигу *Без очију кано и с очима. Народне њесме слејих жена* (Академска књига, Нови Сад, 2014) написале смо нас четири: Љиљана Пешикан Љуштановић, моја асистенткиња, Светлана Томин и Наташа Половина, моје студенткиње, и моја маленкост. Иначе, Миливој Ненин, такође мој студент, сада дописни члан САНУ, тврдио је да сам имала највише радова у коауторству од свих колега на Одсеку. Могуће, нисам волела усамљенички део научног рада.

Р. Г. П.: *Како се сећаише Бошка Петровића, сликара, у оно време док сће њошом радили на Радничком универзитету?*

М. К.: На доцније изгорелом Радничком универзитету, који је био предмет дуготрајних спорова око власништва земље и остатака зграде и сада сасвим променио намену, било је више центара, сви с наменом да утичу на образовање становника, у складу са званичном политиком. Најмањи од свих био је Центар за културу: Богдан Јаковљев, Бошко Петровић и накнадно пристигла ја. Од нас се тражило да ширимо културу међу широке народне масе у граду и по селима. Централна трибина, одржавана у згради Радничког, углавном је имала публику, нарочито ако је говорник/предавач био нека позната личност, али ни то се по популарности није могло мерити са другим центрима (дуги редови за упис на курсеве страних језика или за завршавање основне школе). Проблем

су били концерти тзв. озбиљне музике у селима. Млаки покушаји нас троје да укажемо на неодрживост целе концепције нису дали никаквог резултата, па смо врдали/варали. Утоваривали бисмо неки стари пијанино на комби (све смо радили сами), позивали неколико оперских певача и организовали концерте по основним школама, потпуно свесни да на концерте оперских арија нико од становника села не би долазио. Ђаци су са занимањем слушали одломке из оперских арија и тумачење гласова и нота. Радећи те послове, непрестано смо се шалили и добацивали аутоироничне коментаре. Када је била мртва сезона, Бошко је доносио неку лепу илустровану енглеску књигу о намерама/циљеви-ма уметности. Водили смо о томе озбиљне разговоре, заправо Бошко је причао, а ја слушала. Жао ми је што причу о томе како је напустио академију у знак протеста против ждановске теорије уметности и отишао са групом колега на неко пусто јадранско острво нисам записала или бар боље упамтила. Некад смо све троје одлазили у Бошков атеље на тврђави, који је тада био препун великих хлебова, оних са његових слика. У том атељеу Бошко ми је направио нацрт своје таписерије *Породица*, у жељи да види како би то изгледало у техници чворовања. Урадила сам ту таписерију и имам је још увек, као и две слике „купљене“ за две кутије „драве“, тада најјефтиније цигарете, што је била Бошкова цена за пријатеље.

Р. Г. П.: *Шта је била тема Вашеј мајинској рага?*

М. К.: Магистрирала сам са темом „Бранко Радичевић и народна књижевност“ (1973), а тај избор теме имао је и своје

добре и лоше стране. Литература је била обимна, а читала сам је до последњег детаља. Између великог броја студија и прилога на исту тему требало је да пронађем неки свој угао интерпретације; то је било истраживање аутопоетике и уочавање феномена „песма у песми“. Биће да ипак нисам лоше обавила посао, јер је на плагијату тих мојих интерпретација једна студенткиња добила две Бранкове награде (Матице српске и Бранковог кола) пре неколико година. Признајем да је плагијат врло вешто изведен: мој рад цитиран је у оним деловима у којима сам ја цитирала друге ауторе, а Бранкова „песма у песми“ представљена као допринос ауторке.

Р. Г. П.: *Шта нам можете рећи о времену либерала?*

М. К.: О политичким концепцијама и судбини људи који су означени као анархо-либерали (доцније је термин скраћен) писано је много и не бих ја ту имала било шта паметно да додам. Да припаддам либералима сазнала сам из једног списка људи који су били на „отвореном праћењу“ СУП-а (не знам ни данас шта то значи) који је објавила *Полиџика Експрес*; безмало сви са тог списка били су моји пријатељи или бар добри познаници и политичка гледања била су нам блиска, али ја никако нисам намеравала да се бавим политиком. Када је прогон почео, била сам већ изабрана за асистента на факултету и то ме је спасло драконских мера победника. Доцније су ми причали да ниједан предлог о мом евентуалном учешћу у неком органу ван факултета није био одобрен. Једно сасвим лично сећање на то време осећање је згађености над људима који су се врзмали око либерала док су били на

власти и док су очекивали да на тој истој власти заузму што бољу позицију, а затим се гурали у прве редове да буду критичари либерала.

Р. Г. П.: *Како сте се одредили баш за народну књижевност и њихови асистенти?*

М. К.: Асистент сам постала из трећег покушаја, на два конкурса нисам примљена. Да је остварена намера Младена Лесковца да будем његов асистент, вероватно бих се бавила историјом српске књижевности 19. века, јер је Младен Лесковац хтео да докторирам са тезом о Стерији. Овако, одредила сам се за народну књижевност мислећи да је то област о којој највише знам, увек рачунајући на помоћ Владана Недића. Прве две године била сам асистент Бошка Ковачека, коме народна књижевност није била у фокусу научних истраживања, али коме сам захвална за драгоцене савете о понашању према студентима и млађим сарадницима. Ковачек је био господин у најбољем смислу речи и према студентима се понашао као према господи.

Р. Г. П.: *Тема докторске тезе била је „Иван Сењанин у српскохрватским народним њесмама“.*

М. К.: И у избору теме за докторску дисертацију мегаломански сам пријавила више но што је могло да се уради: „Народне песме о ускоцима“. Имала сам у томе подршку др Владана Недића, коме се тема свидела јер су ондашња истраживања била усмерена на песме о Немањићима и Марку Краљевићу, те остајало широко необрађено поље истраживања. Мој ментор би вероватно

успео да ме проведе кроз тему, али је нажалост преминуо пре но што сам се латила посла. Када смо се последњи пут видели, дао ми је цедуљицу за Весну Чулиновић Константиновић, за архив ЈАЗУ у Опатичкој улици у Загребу, на којој је писало: „Драга Весна, ако ја не стигнем одмах у Загреб, учините за Марију Клеут, моју студенткињу, оно што бисте учинили за мене.“ Владан Недић је преминуо изненада, у најбољим научним годинама; тада кад није дошао у Загреб, једини ме је пут изневерио. Наставила сам сама, без ментора, са прикупљањем песама и грађе. Одужило се јер сам читала објављене и необјављене збирке и обележавала песме, учила италијански и обнављала знање латинског (немачки сам знала) да бих прочитала историјске изворе. Прикупљање грађе и трагање за изворима било ми је занимљиво, а велике невоље настале су кад је требало писати рад. Грађа је била преобимна, па сам решила да напишем студију о Ивану Сењанину зато што је неколико песама о њему антологијске вредности. Писала сам нову молбу Наставном већу за промену теме; она је усвојена, али нико није хтео да се прихвати места председника комисије за одбрану тезе која је имала више од петсто страница; једва намолисмо др Миодрага Матицког, мог друга и безмало вршњака. Он је посао обавио зналачки и ефикасно, а књига *Иван Сењанин у српскохрватским народним њесмама* појавила се брзо након одбране (1987). Добро је та књига примљена у научним круговима, могла бих да ласкам себи да је подстакла интерес за народне песме о ускоцима и за поетику лика епских песама. Радови који су следили моју књигу били су ученији, у већој мери теоријски засновани, пажљиво су исправљали

моје грешке, али читање рукописних збирки народне поезије посао је у који се нико није упуштао.

Огромна грађа о ускоцима сењским и котарским, исписивана делом руком (ксерокс је био редак, а рачунари нису постојали ни као идеја), имала је различиту судбину: мали део неискоришћене грађе написан је као посебна студија (о Ивану Влатковићу, Јуриши Сењанину, сењским ускоцима), понешто сам давала ако је некоме било потребно, а велики део повлачи се по мојим орманима. За неки део грађе жао ми је што никад неће бити преточен у рад – остарило се, изгубило се време на незначајним пословима, уморило се.

Р. Г. П.: *А Ваш ментор у Београду – Владан Недић.*

М. К.: Др Владан Недић био је професор сасвим особеног кова и врло га је тешко описати: био је благе нарави и као личност и као професор, знао је да похвали и да без увреде укаже на грешке; био је неамбициозан, вероватно најомиљенији професор низа генерација. Чини ми се да је на својој катедри имао више проблема што су га више студенти волели (неки наши професори били су непријатно цинични у односу са студентима). Мене је упућивао на читање рукописних збирки и широко познавање литературе; мислим да се у неким мојим радовима препознаје његов утицај. Највећу похвалу добила сам од професора Светозара Петровића, који је прочитао један мој рад и рекао: „Владан би се поносио Вама.”

Истраживање научног доприноса др Владана Недића наш је неодужени дуг. Истичем само Недићево изучавање индивидуалног доприноса Вукових певача

традиционалној поетици и приређивање првих неколико књига *Сабраних дела Вука Караџића*, оба значајна посла завршена, прекинута изненадним одласком са катедре, и буквално и симболички.

Р. Г. П.: *Удружење фолклориста Југославије и Ваше везе са Зајребом, посебно са Мајом Бошковић Стули...*

М. К.: У Загреб сам отишла с оним целуљетом Владана Недића, уверењем Факултета да пишем докторску тезу и жељом да прочитам рукописне збирке и књиге којих није било у Библиотеци Матице српске, а вратила се обogaћена новим знањима и новим пријатељима. Посебно место у томе заузима др Маја Бошковић Стули. Велика научница, широког дијапазона интересовања, и теоретичар и теренски сакупљач, једина у Југославији са правим интернационалним реномеом у фолклористици, мене је једноставно усвојила и бринула о мени у свим аспектима мога боравка у Загребу, а доцније смо остале у контакту све док је то било могуће. У разговорима са Мајом Бошковић Стули завршила сам још један курс народне књижевности и фолклористике, упућивана сам на страну литературу, посебно ону на немачком језику, али и другу. У нашим дугим разговорима Маја Бошковић Стули доводила је у питање многа моја гледања на народну књижевност, која не могу овде наводити, али истичем једно: треба у истраживањима феномена народног песништва „изаћи” из круга четири „класичне” збирке Вука Караџића и истражити шта је било пре и после. Највећи део мојих доцнијих истраживања одвијао се у знаку утицаја Маје Бошковић Стули и Владана Недића, иако су то две различите школе.

На предлог Маје Бошковић Стули изабрана сам у редакцију часописа *Народна умјешност*, добијала позиве за научне скупове. Драга су ми сећања на скуп у Сењу, који сам први пут видела, а већ сам била објавила своју докторску дисертацију, и на скуп о Ивану Ловрићу у Сињу. Објављивала сам у *Народној умјешности*, највише приказе српских књига, јер је Маја Бошковић Стули настојала да часопис прати све што се дешава у Југославији и свету.

Удружење фолклориста Југославије састојало се од шест републичких и једног покрајинског удружења, а скупови су наизменично организовани у републикама/покрајини, са једном централном темом и са радовима који се односе на фолклор региона. Уредно су штампани зборници радова с ових скупова. Састанак који смо организовали у Удружењу фолклориста Војводине био је у Сомбору, Сомборци су нас срдечно примили, представили плесни фолклор Шокаца и кулинарску традицију региона. Зборник је, мислим, и данас занимљив, са прилозима фолклориста из целе Југославије.

Удружење фолклориста Војводине организовало је скупове и штампало зборнике радова (1987–1999). За излажење тих зборника заслужне су др Магдалена Веселиновић Шулиц и др Вера Васић; ја сам само припомагала. У једном од тих зборника објавила сам збирку политичких вицева који су се причали у Новом Саду, у време када су вицеви били искључиво фолклорна форма (преносили се само усмено) и то је изазвало знатну пажњу.

Оба зборника пала су у заборав престанком делања Удружења фолклориста Југославије и Удружења фолклориста Војводине, односно нестанком државе чија су чеда били.

Р. Г. П.: *Да ли сје југоносталгичар?*

М. К.: Према сада непостојећој земљи Југославији (не знам зашто се пише и говори „бившој”, кад се не пише о бившем Римском царству или бившој Аустроугарској монархији, на пример) имам двоструки однос. Рационалним мишљењем знам да је Југославија била одређена да се распадне; лошим политикама то се десило у крви и нама који смо веровали у братство и јединство, такав епилог срушио је наша темељна уверења, иако и даље верујемо у могућност сарадње и пријатељства међу народима и људима. С друге стране, и поред политичке репресије над онима који нису знали или хтели да ћуте и гледају своја посла (са чиме се нисам слагала), то је била држава у којој сам провела највећи и најбољи део живота и за коју ме везују лепе успомене. У том смислу јесам југоносталгичар.

Р. Г. П.: *Докторирали сје и поштом, све до пензије, остали на факултету, где сје остали и професор емеритус.*

М. К.: Прошла сам корак по корак сва звања, од асистента приправника до професора емеритуса, и тако безмало четири деценије. Има у томе и неких скривених чари: никако нисам схватила, све до одласка у пензију, да старим; студенти су пристизали сваке године и радовала сам им се сваке године, увек помало мењајући (осавременејујући) предавања. Посебно су ми биле драге семинарске вежбе и дискусије студената. Из неких од њих, из дилема и сучељавања мишљења, настали су неки моји радови. Жао ми је што нисам сачувала неке од најбољих семинарских радова студената.

Р. Г. П.: *Били сīе ѓрва деканица Филозофској факултету у Новом Саду. Да ли сīе били изабрани или ѓосћављени?*

М. К.: Када је дошло до смене Милошевићевог режима, промењен је и Закон о високом образовању, по коме је министарство именовало декане, а они продекане. У времену између старог и новог закона, промењени су одлуком наставних већа безмало сви декани Универзитета у Новом Саду и постављени вршиоци дужности – у томе нисам хтела да учествујем иако су ми неке колеге предлагале да будем в. д. декана у међувремену. Јавила сам се на први и на други конкурс за избор декана по новоуспостављеном закону, била сам изабрана и на тој дужности провела сам четири године. Опет је промењен Закон о високом образовању, па је сада мандат трајао три године и неке моје колеге су сматрале да сада треба да будем деканица од почетка. Ни у томе нисам хтела да учествујем и с радошћу сам се вратила свом одсеку и својим професорским обавезама.

То да сам била „прва деканица” Филозофског факултета пратило ме је као етикета и није ми било баш по вољи: хтела сам да верујем да су ме неке друге особине (сем рода) квалификовале за позицију декана. У сваком случају, најблаже речено, нису ми биле лаке те четири године. Моје добре намере да уведем заједничко одлучивање, разговоре пре доношења одлука, биле су од стране неких колега схваћене као право да раде шта год хоће, па сам морала да се позивам на релативно велика законска овлашћења декана. Познавала сам Факултет и Факултет је познавао мене, и то је имало својих и добрих и лоших страна. Лоше је било што сам позивана да

учествујем/арбитрирам у пословима који нису у домену декана, на пример да казим асистента који је објавио текст о плагијату у раду једне професорке.

Р. Г. П.: *Били сīе члан Ошћора, ѓри ѓушта сīе били ѓривођени.*

М. К.: Како сада стоје интерпретације Отпора у медијима, требало би да се правдам због свог учешћа у овом покрету, па наводим само своје разлоге: нисам се слагала са прогањањем студената и сматрала сам да професори треба да буду уз своје угрожене студенте (чак и ако се не слажу у свему с њима); дојадило ми је да седим ноћу и мислим где ми је ћерка са својим другарима из Отпора, па сам решила да се и ја прикључим; и, на крају, нисам се никако слагала са тада доминантном политиком Милошевићеве владавине (редослед разлога је произвољан).

Једном приликом када сам била привођена, подвргнута сам криминалистичкој обради, што је значило узимање свих личних података (све са надимком и стручном спремом), узимање отисака свих десет прстију и фотографисање у три позе. Када су нам вратили криминалистичке картоне, након петооктобарских збивања, на мом картону је било само име. Где ли се део онај картон попуњен до последње рубрике?

Р. Г. П.: *Објавили сīе Академско писање и технику научноистраживачког рада.*

М. К.: Ова књига (треће допуњено и измењено издање „Академске књиге”) настала је из мојих предавања на магистарским студијама студентима филозофских група Филозофског факултета, краће време на докторским студијама

и на Филозофском факултету у Никшићу.

Потребно је нагласити: магистарске студије студијске групе за књижевност основао је академик Светозар Петровић, добро упознат са праксом на америчким и западноевропским универзитетима и великог угледа. Многи значајни научници држали су тада наставу на магистарским студијама, а Светозар Петровић трудио се да ми млађи будемо њихови домаћини и будемо у прилици да понешто приупитамо. На опроштајној вечери са нашим угледним гостима присуствовали смо сви и тада смо откривали незваничну књижевну историју, и приповедачке способности наших гостију и наших професора. Нажалост, ништа од тога нисам забележила. Памтим да је професор Драгиша Живковић занимљиво причао о својим професорима Богдану и Павлу Поповићу, и књижду Геци Кону, а нама су то била само имена из испитне литературе, те смо слушали отворених уста. Нешто слично доживела сам много година доцније, када сам говорила на отварању изложбе књига Младена Лесковца на Филозофском факултету, па говорила о Лесковцу као да је ту, међу нама, а студенти ме гледали запрепашћено.

Настава предмета који се називао и Академско писање и Техника научноистраживачког рада постепено је уведена на многе факултете, на разним ступњевима наставе (од прве године студија до докторских студија), некад као општи предмет, а некад прилагођено појединим наукама (нпр. Академско писање у историјским наукама). Ако бих смела да, на основу свог искуства, без намере да прописујем правила, кажем неке примедбе, рекла бих најпре да су називи предмета „Академско писање и мето-

дологија наука” засновани на дубоком неразумевању обе одреднице. Затим, мислим да није добро да наставу Академског писања држи наставник/сарадник који нема искуства у научноистраживачком раду или су му резултати слабаши.

Р. Г. П.: *Како ђамџише време оснивања Одсека за медијске студије?*

М. К.: Потребу да буде основан Одсек за медијске студије учила сам и пре но што сам идеју могла да реализујем као декан, јер су многи студенти књижевности желели да буду новинари. Кад је одлука донета, водили су се дуготрајни и мучни преговори о наставном плану, јер су многи хтели да „утакну” свој предмет у програм без правог разлога. Мислим да смо, у оквиру датих могућности Филозофског факултета, пронашли добра решења, која су током рада Одсека коригована. Један део предмета могао је бити покривен наставницима и сарадницима који су већ радили на факултету; за уже стручне предмете примани су реномирани новинари. Кад су се уписали први студенти и кад је брига о Одсеку прешла на др Веру Васић, која је од новинара сталном бригом и колегијалним приступом стварала универзитетске професоре и која је инсистирала на томе да није шеф Одсека но координатор, моје дужности су углавном престале.

Р. Г. П.: *Добићница сће неколико награда, еџо, да ђоменемо, и за животно дело. Да ли су оне биле ђодсџицајне, да ли су сџи-зале ђрекасно, шџа су Вам оне значиле?*

М. К.: Укупно сам добила три награде (за животно дело Удружења наставника Универзитета у Новом Саду, „Златна

књига” Библиотеке Матице српске и Награда „Тихомир Ђ. Борђевић” за научни и истраживачки допринос у области етнологије, фолклористике и филологије), а наградом сматрам и споменицу о мом раду коју је приредио мој одсек. Нисам никад размишљала о томе да ли су оне стизале прекасно; значило ми је што су предлагачи биле колеге које су ме познавале, а значиле су ми и похвале у радовима о мојим радовима, понешто и претеране. Не верујем да су генерално награде подстицајне јер долазе углавном након урађеног. Подстицаје сам добијала из разговора са колегама и студентима, из уочавања „белих поља” у прочитаној литератури, кад се неко од истраживача у свом раду позове на мој рад. На крају, на истраживање и писање подстицала ме је и сопствена радозналост. Навешћу само два примера. Негде од сада већ врло давне 1974. године мучило ме је питање ко је утицао на састављање *Ерлангенској рукопису*, највећег зборника епских народних песама пре појаве књига Вука Караџића и како је тај зборник доспео из Војне границе у библиотеку града Ерлангена. Уз велико поштовање за рад Герхарда Геземана, претпоставка овог заслужног научника о писару зборника и његовом интересовању за наше народне песме није ми се чинила уверљивом. До одговора на ова питања стигла сам 2014. године (четири деценије доцније), кад сам, захваљујући књизи Бранка Бешлина о Евгенију Савојском и његовом добу, посумњала да је наручилац и власник рукописа био Максимилијан фон Петраш, више од две деценије командант утврђеног Славонског Брода. Трагање за биографијама Максимилијана и његовог сина посебна је и приметна прича; Лидија Делић написала је да сам истраживала де-

теktivски. Насупрот томе, један текст пао ми је у крило: рукопис *Посећивањима Јована Јовановића Змаја* добила сам на увид, са дозволом да га објавим од Маре Жунтер, из заоставштине новосадске породице Ковачевић.

Р. Г. П.: *Дугогодишња сте сарадница Матице српске, често помињете Лазу Чурчића на постојку, а поштом сте имали занимљиве сусрете са академиком Младеном Лесковцем.*

М. К.: Сусрет са Лазаром Чурчићем почео је свађом, када сам почела озбиљније да користим Библиотеку Матице српске као студенткиња. Брижни чувар библиотеке, какав је био, није дозволио да користим једну ретку књигу, а ја нисам хтела да одустанем. Доцније смо постали пријатељи; мислим да ме је Лазар Чурчић уврстио у ред оних читалаца библиотеке о којима је бринуо и које је самоиницијативно обавештавао када би пристигла нека рукописна или штампана књига.

Академика Младена Лесковца нисам упознала као професора Филозофског факултета, јер сам тада већ била у Београду. Пред одлазак у пензију тражио је асистента; професор Драгиша Живковић предложио је мене, те сам била позвана на разговор, заправо на испит. Било је речи о свему, о томе које књиге читам и које језике знам. Рекао је да не зна енглески и донео луксузну, велику двојезичну (латински–енглески) књигу Хорацијевих стихова, сакрио латински текст и тражио да преводим с енглеског. Биће да сам овај испит положила, дипломирала сам, али Младену Лесковцу, првом изабраном декану Филозофског факултета, није одобрено отварање асистентског радног места. Позвао ме је

да ми то каже и рекао: „Имаћете у свему другом моју помоћ и подршку”, и реч одржао. Наручивао је од мене текстове за *Зборник Маџице српске за књижевности и језик* (чији је оснивач и уредник био), штампао прилоге које сам слала и коментарисао их, распитивао се да ли имам шта ново. Знам да су неке моје старије колеге с Одсека упамтиле Младена

Лесковца као набуситог човека, способног да увреди; према мени био је пажљив (можда зато што сам била почетник). Дуго година након што је Младен Лесковац преминуо, мислила сам шта би рекао, да је жив, о неким мојим радовима, посебно о онима који су се бавили његовим темама (бећарац, грађанско песништво, Змај).